

УДК [373.5.091.33:004.9]:811.161.2

Д.С. Афоніна
м. Вінниця, Україна

СТВОРЕННЯ І ВИКОРИСТАННЯ КЛОУЗ-ТЕСТІВ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

Постановка проблеми. Необхідність забезпечення контролю й оцінювання не тільки результату, а й процесу навчання сприяє пошуку оперативних та об'єктивних методів контролю знань. Система оцінки і контролю повинна відповідати вимогам управління пізнавальною діяльністю учнів і виступати в ролі відповідного інструментарію для її здійснення.

Як відомо, традиційні прийоми перевірки знань, навичок і умінь студентів, застосовувані в процесі, який завжди відповідає вимогам, що висуваються до раціонального контролю. Пошук ефективної форми контролю зумовив усезростаючий інтерес до методу тестів.

Суб'єктивність оцінки знань пов'язана певною мірою з недостатньою розробкою методів контролю системи знань. Об'єктивний підхід полягає в тому, що для виявлення наявності знань завжди використовується адекватний інструмент. Сучасна методика пропонує тест як інструмент вимірювання рівня знань, за допомогою якого можна не тільки виявити якість навчання, але і оптимально керувати навчальним процесом [5].

Тестування як метод складається з цілої низки прийомів, серед яких на особливу увагу заслуговує так званий клоуз-тест. Цей вид тесту описаний у методичній літературі ще як тест доповнення або тест відновлення. За допомогою клоуз-тестів можна швидко визначити рівень знань, їхню конкретність та ґрунтовність, розуміння студентами теми, основних літературознавчих положень.

Аналіз наявних досліджень. Клоуз-тест був розроблений і запропонований американським ученим В. Тейлором для визначення того, наскільки складний той чи інший текст для читання і розуміння, а також того, наскільки цей текст цікавий для читача. Особливість клоуз-тесту полягає в тому, що ситуація в ньому представляється у вигляді зв'язного тексту (як монологу, так і діалогу). Успішність виконання клоуз-тесту перебуває в прямій залежності від того, наскільки швидко випробуваний може зрозуміти весь текст і відновити зв'язки між подіями або станами персонажів, описаними в тексті. Це в свою чергу визначається тим, як добре він володіє лексикою досліджуваної мови, якою мірою у нього розвинена мовна здогадка і як адекватно він розуміє текст кожної конкретної тестової ситуації [1].

Мета статті — проаналізувати створення і використання клоуз — тестів для вивчення української мови у вищих навчальних закладах.

Виклад основного матеріалу. Клоуз-тести — це вид тестів, дуже зручний у користуванні, мало потребує часу, легко перевіряється. Перед початком тестування опрацьовується теоретичний матеріал, даються настанови вивчити правила, підібрати приклади [3].

Клоуз-тести використовуються фронтально, а також під час роботи в групах. Викладач обов'язково складає діагностичну карту, щоб бачити наскільки студенти засвоїли теоретичний матеріал.

Клоуз-тести застосовуються викладачами української мови і літератури під час вивчення різних тем, розглянемо, наприклад, тест для визначення рівня засвоєння учнями знань про прислів'я. Для проведення тесту пропонується таблиця і довідка (рис. 1).

Методика складання клоуз-тесту не є складною. Під час розроблення тестових завдань викладач має керуватися такими перевіреними на практиці рекомендаціями:

- для основи клоуз-тесту необхідно вибрати уривок прози обсягом не менше 100 і не більше 300-400 слів;
- пропущені слова можуть бути різними частинами мови, різними членами речення;
- уривок прози повинен бути закінченим за змістом;

- виклад фактів або подій повинен бути логічно обґрунтований;
- у тексті повинна бути мінімальна кількість власних імен;
- пропущені слова повинні досить легко відновлюватися за рахунок контексту [2].

Будеш трудитися – ...	
Удосвіта встанеш – ...	
Що посієш ...	
Як робиш ...	
Як добре працюєш...	
Захочеш пити ...	

Довідка: ... більше діла зробиш. ... те й поженеш. ... підійдеш до струмка. ... будеш кормитися. ... так і матимеш. ... честь і славу матимеш.

Рис. 1. Завдання для проведення клоуз-тесту до вивчення теми «Прислів'я»

Підготовлений таким чином текст заготовлюється в кількості, що відповідає числу випробуваних, і розподіляється між ними. Студенти читають текст мовчки двічі. Під час першого читання вони знайомляться з його загальним змістом, під час другого — заповнюють пропуски тими словами, які вони вважають необхідними для відновлення змісту всього тексту. Студенти вписують слова в клоуз-тест або записують свої відповіді на спеціальних опитувальних листках. Правильність заповнення пропусків свідчить про точне розуміння тексту у взаємозв'язку лінгвістичних і екстралінгвістичних чинників, представлених у ньому, а також про володіння лексичним матеріалом у процесі читання.

Таким чином, за допомогою клоуз-тесту досить точно і об'єктивно встановлюють ступінь сформованості навичок читання і рівень володіння лексикою у процесі читання.

Реалізувати клоуз-тести можна досить легко з використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій. Для цього слід використати одну із багаточисленних тестових програм.

Клоуз-тест може бути також засобом перевірки розуміння української мови на слух. У цьому випадку він являє собою звуковий запис (у монологічній або діалогічній формі), що транслюється в звичайному темпі за наявності «природних перешкод», роль яких виконують пропущені слова. Психологічним змістом діяльності студентів, що тестуються, під час виконання такого клоуз-тесту, є прогнозування на основі використання надлишкових елементів повідомлення, контекстуальної і лінгвістичної здогадки. Активна внутрішня діяльність навчання з відновлення деформованого повідомлення знаходить своє вираження в конкретних результатах: відновлених або не відновлених словах, що свідчить про розуміння або нерозуміння сприйнятого повідомлення.

Під час підготовки клоуз-тесту для контролю аудіювання слід підбирати текст, що містить знайомий студентам лексичний матеріал і прості синтаксичні структури. Враховуючи обмежений обсяг оперативної пам'яті, довжина речень у тексті не повинна перевищувати 13-15 слів. Якщо ж основою клоуз-тесту є діалог, то число учасників діалогу не повинно перевищувати двох осіб.

Такий клоуз-тест будується за таким же принципом, як і описаний вище, однак тут необхідна значна дистанція між пропущеними словами, яка до того ж не носить регулярний характер. У текст-основу можна вносити зміни, для того, щоб забезпечити вибір більш відповідного для контролю слова і полегшити для студентів сприйняття тексту на слух.

У процесі підготовки фонограми тексту перший запис мовного повідомлення фіксується на плівці з пропуском певних слів. У другому записі замість пропущених слів слід зробити паузи

тривалістю не менше 45 секунд, з тим, щоб студенти встигли записати свою відповідь під час цих пауз. Окрім того, у другому записі має бути особливий звуковий сигнал, для попередження про пропуск (постукування, клацання).

Основними принципами формування тестових завдань є такі [4]:

1. Узгодженість засобів та цілей. Принципи формування тестових завдань повинні співпадати з основними принципами формування цілей системи навчального процесу. Тому, перш ніж братися за розробку тестових завдань, необхідно чітко уявляти, з якою метою проводиться тестування і які засоби можна використати для цього.

2. Урахування цілей вивчення дисципліни. Це — цілі зовнішні, внутрішні, стратегічні, тактичні й оперативні, з урахуванням ієрархії цілей як для дисципліни в цілому, так і для розділів та модулів, що її складають.

3. Здійснення тестування за відносно самостійною частиною навчальної дисципліни. Тестування оправдане, якщо ставиться мета оцінити рівень засвоєння знань та умінь за темою або модулем дисципліни, а не за матеріалом лекції.

4. Визначення ступеня досягнення поставлених цілей. Ураховуючи те, що навчання — це елемент освіти і під час вивчення дисципліни завжди ставляться цілі загальноосвітні, загальнонаукові, спеціальні тощо.

5. Відповідність психолого-фізіологічним властивостям пам'яті. Зміст тестового завдання повинен відповідати принципам вибіркової, відгуку пам'яті на запитання, відновлення образу, рекурсивності (перетворення), здорового глузду і розуміння, здивування, виправлення помилок, адаптації тощо.

Розвиток інформаційно-комунікаційних технологій призвів до появи на ринку програмного забезпечення значної кількості програм для здійснення тестового контролю знань студентів. Однією з програм для створення та роботи з тестовими завданнями у комп'ютерній мережі навчального закладу є програмний пакет MyTestX. Ця система використовується в процесі визначення рівня засвоєння теоретичних знань студентів, а також практичних навичок.

MyTestX — це система програм (програма тестування студентів, редактор тестів і журнал результатів) для створення і проведення комп'ютерного тестування, збору і аналізу результатів, виставлення оцінок за вказаною в тесті шкалою. Пакет складається з трьох модулів:

- модуль тестування (MyTestXStudent);
- редактор тестів (MyTestXEditor);
- журнал тестів (MyTestXServer) (рис. 2).

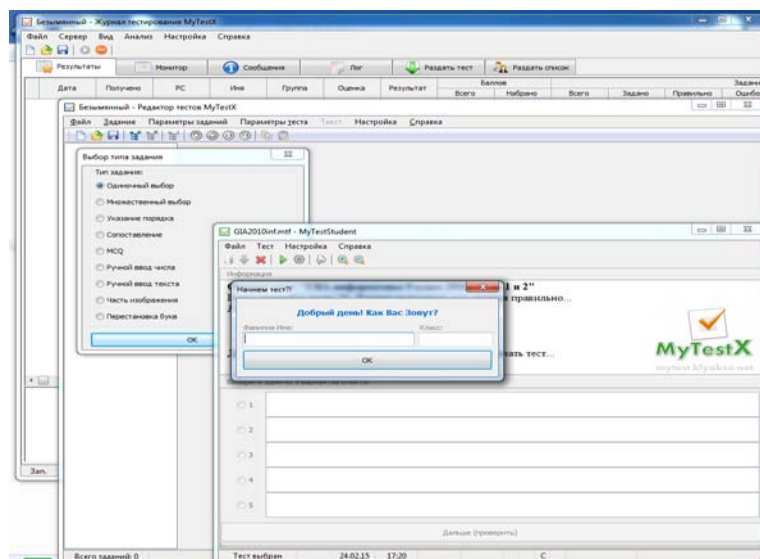

Рис. 2. Редактор тестів, тестовий модуль і журнал тестування MyTestX

Для створення тестів використовується зручний редактор тестів із зрозумілим інтерфейсом. Будь-який викладач, що володіє комп'ютером навіть на початковому рівні, може легко створювати свої тести для програми MyTestX і використовувати їх на заняттях.

За наявності комп'ютерної мережі можна організувати централізоване збирання і оброблення результатів тестування, використовуючи модуль журналу MyTestX. Результати виконання завдань виводяться на екран комп'ютера і відправляються викладачу до журналу тестування. Викладач може оцінити або проаналізувати їх у будь-який зручний для нього час. Таким же чином можна організувати роздачу тестів студентам через мережу, тоді відпадає необхідність кожного разу копіювати файли тестів на усі комп'ютери навчального кабінету.

Програма MyTestX працює з дев'ятьма типами завдань: поодинокий вибір, множинний вибір, встановлення порядку, встановлення відповідності, вказівка істинності або помилковості тверджень, ручне введення числа, ручне введення тексту, вибір місця на зображенні, переставлення літер. У тесті можна використовувати довільну кількість різних типів завдань. Кожен тест має оптимальний час тестування, зменшення або перевищення якого знижує якісні показники тесту. Тому, в налаштуваннях тесту, передбачено обмеження часу виконання як усього тесту, так і будь-якої відповіді на завдання (для різних завдань можна встановити різний час для обдумування відповіді учнем), разом з цим викладач може змінювати «вагу» питання у тесті. Тобто, ціна кожного тестового завдання може змінюватися в залежності від його складності. Таким чином викладачі можуть використовувати в одному тесті завдання різних рівнів складності і враховувати їх під час оцінювання результатів тестування.

Програма підтримує кілька режимів тестування: навчальний, контрольний і вільний. У навчальному режимі студентові виводяться повідомлення про його помилки, може бути виведене пояснення до завдання. У контрольному режимі за неправильні відповіді у тестованого віднімаються бали й існує можливість пропустити завдання (бали не додаються і не віднімаються). У вільному режимі тестований може відповідати на запитання в будь-якій послідовності, переходити (повертатися) до будь-якого запитання самостійно.

Параметри тестування, завдання, зображення до завдань для кожного окремого тесту зберігаються в одному файлі тесту. Жодних баз даних, жодних зайвих файлів: один тест — один файл. Файл з тестом зашифрований і стиснутий.

За правильного відбору контрольного матеріалу зміст тесту може бути використаний не лише для контролю, а і для навчання. Використання тестових завдань в автоматизованих контрольно-навчальних програмах дозволяє студентові самостійно виявляти недоліки в структурі власних знань і приймати заходи для їх ліквідації. У таких випадках можна говорити про значний навчальний потенціал тестових завдань, використання якого стане одним з ефективних напрямів практичної реалізації єдності та взаємозв'язку навчання і контролю.

Допомогу в аналізі результатів тестування можуть надати діаграми правильності та часу обдумування результатів. Діаграму можна як малюнок скопіювати в буфер обміну або зберегти у файл.

Для роботи Журналу тестування не потрібний виділений сервер у навчальному кабінеті. Журнал може працювати на будь-якому комп'ютері навчального закладу, який приєднано до комп'ютерної мережі. Водночас, вид адресації (динамічна або статична) комп'ютерів у мережі навчального закладу чи кабінету не має значення. Для правильної роботи потрібно вказати на який комп'ютер будуть відправлятися результати вказавши або IP-адресу комп'ютера, або його мережеве ім'я.

Оскільки для відправки й одержання результатів використовується протокол Інтернету TCP/IP, то можна організувати тестування не лише в локальній мережі, а й через Інтернет, але при цьому комп'ютер викладача повинен мати постійну IP-адресу в глобальній мережі.

Файл журналу тестування можна зберегти для подальшого аналізу — моніторингу результатів тестування.

Висновок. Отже, клоуз-тест є ефективним засобом контролю розвитку трьох основних навичок мовленнєвої діяльності — читання, письма та аудіювання. Що стосується навичок

говоріння, то клоуз-тест рекомендується використовувати тільки на початковому етапі вивчення української мови. Клоуз-тест може бути використаний для всіх видів контролю — попереднього, поточного, проміжного та підсумкового — за умови методично правильно організації та систематичності роботи з цим видом тестування. Для комп'ютерної реалізації клоуз-тестів варто використовувати MyTestX. Це значно зменшить зусилля на створення тестових завдань, опрацювання тестів і зберігання та аналіз результатів тестування.

Література:

1. Myers I. B. Introduction to Type / I. B. Myers // Palo Alto: Consulting Psychologists Press, 1993. — 45 p.
2. Александрова Г. П. Использование клоуз-тестов для контроля обученности различным видам речевой деятельности // Г. П. Александрова / [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://festival.1september.ru/articles/501914/>
3. Білоус І. І. Клоуз-тест / І. І. Білоус // Методичний портал. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://metodportal.com/taxonomy/term/27/all?page=12>
4. Клоуз-тест і методика його проведення. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://bukvar.su/inostrannyj-jazyk/page,3,29160-Klouz-test-i-metodika-ego-provedeniya.html>
5. Милютіна І. М. Тестування як ефективний метод перевірки професійної компетентності студентів / І.М. Милютіна // Освіта.ua. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://osvita.ua/school/lessons_summary/edu_technology/15024.

У статті розглянуто поняття, призначення, особливості та принципи створення клоуз-тестів, наведені рекомендації до створення тестових завдань для визначення рівня знань студентів з української мови та контролю аудіювання, підготовки фонограм, охарактеризовані основні принципи формування тестових завдань, а також описано можливості і принципи роботи з редактором тестів, модулем тестування і журналом тестів програми MyTestX, яка дозволяє автоматизувати створення тестових завдань, проведення тестування, опрацювання тестів, збереження і аналіз результатів тестування.

Ключові слова: *тест, клоуз-тест, українська мова, контроль знань, аудіювання, інформаційно-комунікаційні технології, фонограма, програмне забезпечення, MyTestX.*

В статье рассмотрены понятие, назначение, особенности и принципы создания клоуз-тестов, приведены рекомендации к созданию тестовых заданий для определения уровня знаний студентов по украинскому языку и контроля аудирования, подготовки фонограмм, охарактеризованы основные принципы формирования тестовых заданий, а также описаны возможности и принципы работы с редактором тестов, модулем тестирования и журналом тестов программы MyTestX, которая позволяет автоматизировать создание тестовых заданий, проведение тестирования, обработку тестов, сохранение и анализ результатов тестирования.

Ключевые слова: *тест, клоуз-тест, украинский язык, контроль знаний, аудирование, информационно-коммуникационные технологии, фонограмма, программное обеспечение, MyTestX.*

The article deals with the concept, purpose, characteristics and principles of Close-tests are recommendations to create tests for determining students' knowledge of the Ukrainian language and listening comprehension monitoring, training phonograms, described the basic principles of formation tests, and describes the features and principles of Editor tests, module testing and magazine tests MyTestX program that automates the creation of tests, testing, processing testing, storage and analysis of test results.

Keywords: *test, Close-test, Ukrainian, control knowledge, listening, information and communication technologies, soundtrack, software, MyTestX.*